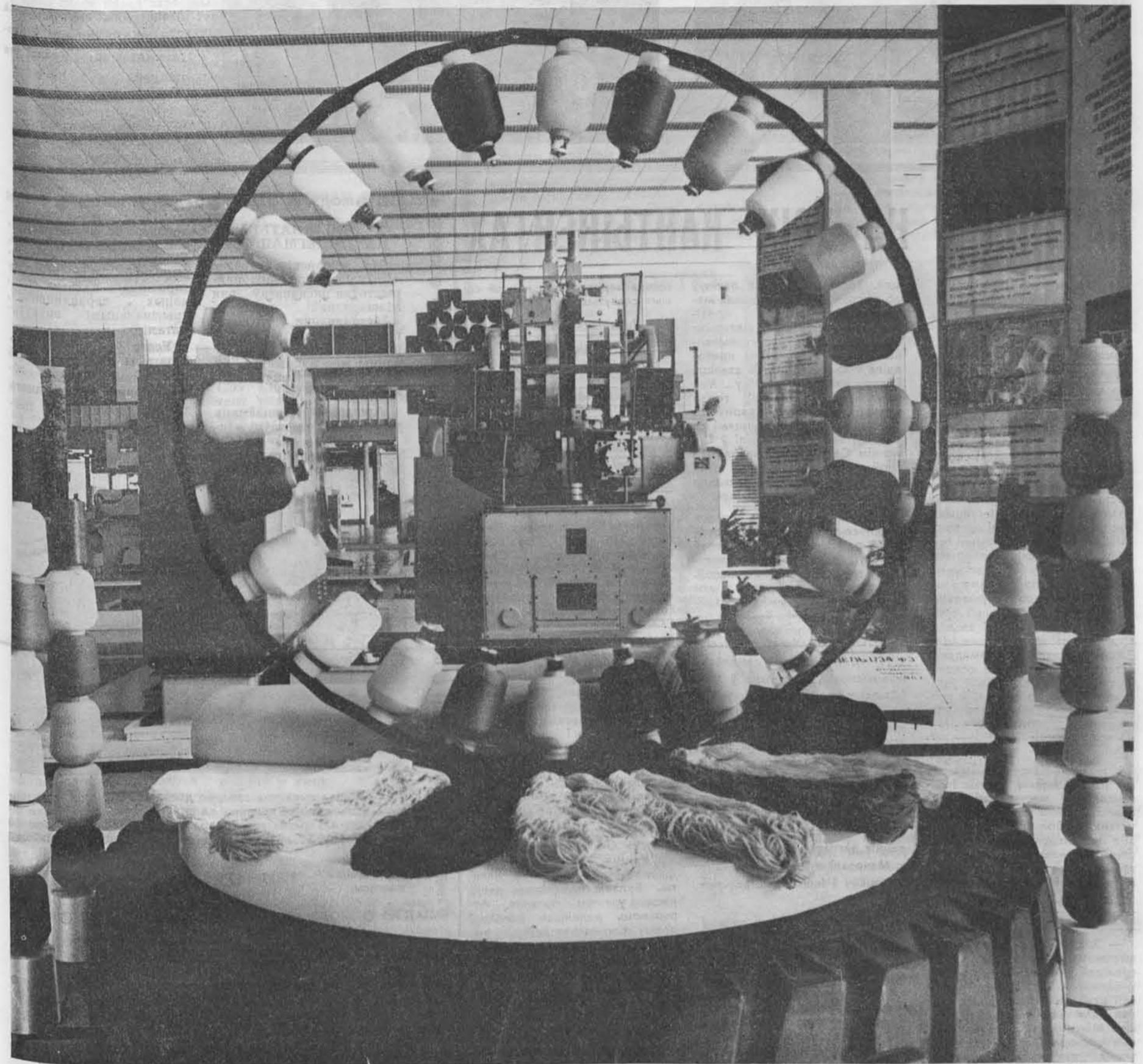

Голас Радзімы

№ 13 (1428)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Цана 2 кап.
Год выдання 21-шы

Самая сучасная, самая надзейная, самая прыгожая — так можна ахарактарызаваць прадукцыю беларускіх прадпрыемстваў, якая ідзе на знешні рынак.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

ПАРТНЁРЫ НА ЎСІХ КАНТЫНЕНТАХ

ЗНЕСНІ ГАНДАЛЬ, АБ-МЕН ІНФАРМАЦЫЯЙ АБ ДАСЯГНЕННЯХ У ГАЛІНЕ НАВУКІ І ВЫТВОРЧАСЦІ СПРЫЯЮЦЬ НЕ ТОЛЬКІ НАВУКОВА-ТЭХНІЧНАМУ ПРА-ГРЭСУ, АЛЕ І РОСТУ УЗАЕ-МАРАЗУМЕННЯ ПАМІЖ ДЗЯРЖАВАМІ І НАРОДАМІ. АБ ТЫМ, ЯКІ УКЛАД У ГЭ-ТЮ СПРАВУ РОБІЦЬ ГАН-ДЛЕВА-ПРАМЫСЛОВАЯ ПА-ЛАТА БССР, У ГУТАРЦЫ З КАРЭСПАНДЭНТАМ «ГОЛАСУ РАДЗІМЫ» ВЯЧАСЛА-ВАМ ХАДАСОУСКІМ РАС-КАЗВАЕ СТАРШЫНЯ ЯЕ ПРЭЗІДЫУМА І В А Н СТАЛІВОНЕНКА.

У адным са службовых пакояў Палаты мне паказалі стос незвычайных паштовак. Вылучаліся яны яркім знешнім выглядом. На вокладках адных былі рэльефна адціснуты эмблемы славутых замежных фірм і гербы знешнегандлёвых арганізацый, на другіх — маляўнічыя фігуркі апранутых у нацыянальнае адзенне герояў фальклору... «Гэта віншаванні з Новым годам ад нашых замежных партнёраў», — растлумачылі мне. Гандлёва-прамысловую палату БССР віншавалі Міністэрства замежных спраў Японіі і фірма «Іскра індустры» з гэтай жа краіны, фірмы «Харн-

бергер» з ФРГ і «Паклен» з Францыі, «ЛКБ-прыбор» са Швецыі і Знешнегандлёвая палата ГДР. Былі паштоўкі з Польшчы, Балгарыі, Фінляндыі.

— Па адных гэтых адрасах можна меркаваць аб маштабах вашых сувязей, — звярнуўся я да кіраўніка Палаты.

— Так, мінулае пяцігоддзе прыкметна пашырыла геаграфію дзелавых кантактаў. Арбіта нашай дзейнасці ахоплівае Кубу і Японію, краіны Скандынаўскага паўвострава і Заходняй Еўропы. Перш за ўсё трэба адзначыць трывалыя сувязі,

што ўсталяваліся з аналагічнымі арганізацыямі сацыялістычных краін. У прыватнасці, са Знешнегандлёвай палатай ПНР, Чэхаславацкай гандлёвай палатай, Балгарскай гандлёва-прамысловай палатай і Знешнегандлёвай палатай ГДР. Гэта прыклад шчырых сяброўскіх адносін, выпрабаваны часам узор узаемавыгоднага супрацоўніцтва.

Станоўчай з'явай мы лічым умацаванне сувязі з шэрагам знешнегандлёвых арганізацый і фірм развітых капіталістычных краін, асабліва ФРГ, Францыі, Швецыі, Японіі і Фінляндыі. У гэтым напрамку шмат

чаго зроблена. І вельмі прыемна адзначыць, што і тут кантакты набываюць усё большую ўстойлівасць і пастаянны характар. Нас ведаюць, нам пішуць, да нас прыязджаюць зноў і зноў. Вось і паштоўкі, якія вы бачылі, — таксама сведчанне, што адносіны становяцца больш цёплымі, чалавечымі. Безумоўна, усё гэта стала магчымым дзякуючы істотным пазітыўным зрухам у міжнародным становішчы, паслядоўнаму ажыццяўленню нашай партыяй Праграмы міру.

[Заканчэнне на 2-й стар.]

Дзіцячы сад-яслі на 140 месц, які пабудаваны нядаўна на цэнтральнай сядзібе калгаса «Авангард» Гродзенскага раёна, нічым не адрозніваецца ад гарадскога. Тут ва ўтульных і чыстых пакоях адпачываюць, весела праводзяць за гульнямі час дзеці калгаснікаў. НА ЗДЫМКАХ: сад-яслі ў калгасе «Авангард»; у пакоі для гульняў.

Фота А. ПЕРАХОДА.

ПАРТНЁРЫ НА ЎСІХ КАНТЫНЕНТАХ

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

— *Іван Емлянявіч, у мінулай пяцігодцы адбыліся некаторыя змены ў арганізацыйнай структуры Палаты. Чым яны выкліканы?*

— У 1972 годзе Беларускае аддзяленне Усесаюзнай гандлёвай палаты было пераўтворана ў Гандлёва-прамысловую палату Беларускай ССР. Гэта рэформа выклікана бурным ростам індустрыяльнага, навуковага і тэхнічнага патэнцыялу рэспублікі, усё больш шырокім выхадам на знешнія рынкі прадукцыі беларускіх прадпрыемстваў. Трэба было актывізаваць работу па рэкламе і наогул стварэнню спрыяльнай кан'юнктуры для нашых тавараў. У Статуце, які быў зацверджаны пазней, сказана, што Палата з'яўляецца грамадскай арганізацыяй і павінна садзейнічаць прадпрыемствам і ўстановам нашай рэспублікі ў развіцці іх эканамічнага, навукова-тэхнічнага супрацоўніцтва з замежнымі арганізацыямі і фірмамі.

У выніку ўсіх пераўтварэнняў мы набылі новыя правы і фінансавыя магчымасці для ажыццяўлення сваёй дзейнасці, устанавілі больш цесныя сувязі з прамысловымі прадпрыемствамі — членамі Палаты, а таксама ўдасканалілі формы і метады сваёй работы.

— *Якія формы работы галоўныя ў дзейнасці Палаты?*

— Зразумела, арганізацыя выставак, як нацыянальных за граніцай, так і замежных у нас, у Беларусі. Бадай, самай значнай навіной мінулага пяцігоддзя для нас з'яўляецца тое, што Мінск стаў цэнтрам буйных міжнародных спецыялізаваных выставак. Безумоўна, сваю ролю адыграла ў гэтым выгаднае геаграфічнае становішча горада. Але галоўным фактарам стаў рост аўтарытэту нашай рэспублікі за рубяжом, надзвычай хуткае развіццё ў ёй самых сучасных і прагрэсіўных галін гаспадаркі. Мы сталі саліднымі экспарцёрамі, адначасова з'яўляемся значным рынкам для імпартнай прадукцыі.

У 1971—1975 гадах у Мінску праведзена 28 замежных выставак, у тым ліку 4 міжнародныя спецыялізаваныя, якія лічацца экспазіцыямі вышэйшага класа, — «Спектр-72», «Парашковая металургія-73», «Камунальная тэхніка-74», і «Спорт-75». Трэба сказаць, што для многіх фірм знаёмства з СССР пачалося з наведання Мінска. Прадукцыю сваіх краін у нас прадстаўлялі знешнегандлёвыя арганізацыі ГДР, ЧССР, Венгрыі, Югаславіі, Кубы, фірмы ФРГ, Англіі, Францыі, Японіі, Швецыі, Аўстрыі, Галандыі, Італіі, Даніі, Фінляндыі, Швейцарыі, Канады, ЗША. Абслугоўванне выставак было выдатным і атрымала высокую ацэнку гас-

цей. Вось які водгук пакінуў аб выстаўцы «Парашковая металургія-73» В. Х. Свен, прэзідэнт «Брытыш метал сінтэрынг асашыэйшн»: «Гэта незвычайная і цікавая выстаўка праходзіла ў «зале эстэтыкі» сталіцы Беларускай ССР Мінску... Мы, каму выпаў вялікі гонар удзельнічаць у ёй, вярнуліся дахаты з цёплымі пачуццямі да сяброў, якіх мы пакінулі ў Савецкім Саюзе. Мы спадзяёмся зноў сустрэцца з імі, каб яшчэ раз вярнуцца да абмеркавання праблем, што цікаваць нас».

Не меншая работа вялася Гандлёва-прамысловай палатай БССР па арганізацыі раздзелаў Беларусі ў савецкіх выставачых экспазіцыях за мяжой. У дзевятай пяцігодцы мы ўдзельнічалі буйнымі самастойнымі раздзелаў ў Савецкім павільёне на Міжнародным кірмашы ў Заграбе (Югаславія, 1972 г.), у Савецкай гандлёва-прамысловай выстаўцы ў ФРГ (Дзюсельдорф, 1974 г.), у Савецкім павільёне на міжнародным Познаньскім кірмашы (ПНР, 1975 г.). Акрамя таго, прадукцыя беларускіх прадпрыемстваў, работы нашых вучоных дэманстраваліся ў раздзелах знешнегандлёвых аб'яднанняў практычна ва ўсіх савецкіх экспазіцыях за мяжой — у Манрэалі, Осака, Спokane, Лейпцыгу і іншых выставачых цэнтрах.

— *Пасля пяцігоддзя работы прынята падводзіць вынікі...*

— ...У нашай справе гэта зрабіць не так проста. Зразумела, можна дакладна падлічыць колькасць кантрактаў, заключаных на выстаўках, суміраваць аб'ёмы ўзаемных паставак — лічбы будучы вялікія і красамоўныя. Гэта камерцыйная вартасць нашай дзейнасці. Але ёсць і другі, «нематэрыяльны» бок справы. Гэта абмен надзвычай карыснай інфармацыяй, узамемныя кантакты спецыялістаў, што нярэдка потым перарастаюць у супрацоўніцтва ўстановаў, і, нарэшце, самае галоўнае — распаўсюджванне праўды аб нашай краіне, якую мы нясем у розныя куткі свету. Нашы выстаўкі наведваюць сотні тысяч людзей за мяжой. Да нас падыходзяць, распытваюць, задаюць часам самыя нечаканыя пытанні, накіраваныя: «Дзе знаходзіцца гэтая краіна, Беларусь?». А візітная картка, якую мы прад'яўляем гасцям нашых экспазіцый, надзвычай салідная і пакаідае моцнае ўражанне. Гэта высокадакладныя металарэзныя станкі, трактары і грузавыя аўтамашыны, попыт на якія, дарэчы, нават апыраджае нашы экспертныя магчымасці, электронная тэхніка, прыборы, тэлевізары, радыёпрыёмнікі, гадзіннікі, тканіны, дываны, мэбля, шкло, прадукцыя харчовай прамысловасці... Тавары з маркы нашай рэспублікі паспяхова канкуру-

руюць зараз з прадукцыяй самых славытых замежных фірм.

— *Іван Емлянявіч, у дакументах агульнаеўрапейскай нарады ў Хельсінкі падкрэслена неабходнасць расшыраць усё магчымыя каналы для наладжвання адносін дружбы і супрацоўніцтва паміж краінамі. Якое дачыненне гэтая задача мае да дзейнасці Гандлёва-прамысловай палаты БССР?*

— Самае непасрэднае. Адказваючы на пастанову Палітбюро ЦК КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў СССР «Аб выніках Нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе», прэзідыум Гандлёва-прамысловай палаты СССР выпрацаваў шэраг мерапрыемстваў, накіраваных на рэалізацыю вынікаў нарады. Гэтыя мерапрыемствы датычаць усіх сфер дзейнасці палаты: знешніх сувязей, арганізацыі выставак, патэнтавання вынаходніцтваў, правядзення таварных экспертызаў і інш.

Уся дзейнасць нашай палаты таксама будзе накіравана на ажыццяўленне ідэй Хельсінкі ў галінах гандлю і абмену навукова-тэхнічнай інфармацыяй.

Палата прадстаўляе БССР у Міжнародным бюро выставак і з'яўляецца членам Савецка-французскай гандлёвай палаты. Будзем працягваць дзейнасць у гэтых органах. Атрымаюць далейшае развіццё новыя формы кантактаў — нацыянальныя дні навукі і тэхнікі братніх сацыялістычных краін. Яны, у адрозненне ад выставак, ствараюць больш шырокае магчымасці для асабістых сустрэч і кантактаў спецыялістаў, дыскусій і абмену вопытам.

Зразумела, па-ранейшаму актыўна будзе весціся выставачная дзейнасць. Зараз мы, напрыклад, рыхтуем экспазіцыю для самастойнага раздзела савецкай нацыянальнай выстаўкі ў Нью-Дэлі (Індыя), а таксама да буйных міжнародных выставак у Мінску («Камбікорммаш-76» і «Бульба-76»).

Новым аспектам у нашай дзейнасці будзе ўдзел у патэнтна-ліцэнзійнай рабоце, а таксама ў экспертызе тавараў і абсталявання. Гэта вельмі адказны і перспектыўны ўчастак работы. Пачала працаваць секцыя па ахове прамысловай уласнасці, Палата вядзе кансультацыі па пытаннях замежнага патэнтавання вынаходніцтваў і падрыхтоўкі да продажу ліцэнзій на іх... Адным словам, у дзевятай пяцігодцы на нашым участку работы належыць зрабіць значна больш для таго, каб матэрыялізаваць ідэі раздзікі і супрацоўніцтва, што пакладзены ў аснову міжнароднай палітыкі КПСС.

● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

ЭКСПАНАТЫ НА «ИНЛЕГМАШ-76»

На аршанскім заводзе «Легмаш» закончана падрыхтоўка экспанатаў для міжнароднай выстаўкі «Абсталяванне і тэхналагічныя працэсы ў лёгкай прамысловасці», якая ў канцы мая адкрыецца ў маскоўскім парку «Сакольнікі».

Аршанцы пазнаёмяць удзельнікаў выстаўкі «Ин-

легмаш-76» з ультрагукавой безніткавай машынай, асновазаснальнай рашэль-машынай для выпуску гардзіннага палатна складаных перапляценняў арыгінальнымі паўаўтаматамі.

Усяго ў «Сакольніках» беларусы пакажуць 15 мадэлей навейшага абсталявання, прызначанага для прадпрыемстваў лёгкай прамысловасці.

● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

Датэрмінова выканалі заданне дзевятай пяцігодкі гродзенскае вытворчае аб'яднанне «Азот». Дадаткова да плана хімікі далі 425 тысяч тон мінеральных угнаенняў. Звыш 80 працэнтаў усёй прадукцыі тут выпускаецца вышэйшай якасці.

НА ЗДЫМКУ: адгрузка сульфату амонію для адпраўкі ў калгасы. Фота А. ПЕРАХОДА.

● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

панорама пятилетки ЭКОНОМИКА РАБОТАЕТ НА ПОТРЕБЛЕНИЕ

Темпы роста производства средств производства (группа «А») в десятой пятилетке предусматриваются более высокими, чем темпы роста производства предметов потребления (группа «Б»). Они соответственно составят 38—42 процента и 30—32 процента. На этом основании некоторые зарубежные комментаторы делают многозначительный вывод: советская экономика якобы «сходит с пути повышения благосостояния», а «интересы потребителя еще на пять лет вперед приносятся в жертву тяжелой промышленности».

Однако делать подобный вывод лишь на основе процентного соотношения неправильно, ибо нужно четко представлять себе, как в нашей стране организована вся совокупность отраслей, которые работают на народное благосостояние. Эти отрасли не ограничиваются ни рамками группы «Б», ни даже рамками всей промышленности, что и делает деление индустрии на «А» и «Б» всего лишь

одним, причем неисчерпывающим, статистическим показателем.

Следует иметь в виду, что за пределами группы «Б» и вообще промышленности на потребление непосредственно работает сельское хозяйство. Именно оно дает ныне основную массу продовольствия и сырья для легкой промышленности. Правда, в 1975 году сельскохозяйственное производство пострадало из-за исключительно неблагоприятных погодных условий. Но тем больше предполагается сделать в сельском хозяйстве в десятой пятилетке. В него направляются громадные капиталовложения в сумме 171,7 миллиарда рублей. Это более половины всех ассигнований, вложенных в сельское хозяйство за все предшествующие годы Советской власти. В основном эти средства пойдут на снабжение колхозов техникой и химикатами, а также на землеустройство, сельское строительство.

КРОКИ ЭНЕРГЕТИКИ

Личейнік буйнейшай у рэспубліцы Лукомскай ДРЭС імя 50-годдзя СССР зарэгістравалі 29 студзеня выпрацоўку першага мільярда кілават-гадзін электраэнергіі з пачатку дзесятай пяцігодкі.

Энергію буйнейшай у Еўропе Лукомскай ДРЭС атрымлівае не толькі наша рэспубліка. Ідзе яна таксама па аб'яднанай энергасістэме ў Польшчу і ГДР.

Цяпер усе электрастанцыі рэспублікі выпрацоўваюць звыш 26 мільярдаў кілават-гадзін у год, а ў бягучай пяцігодцы гэта лічба ўзрастае яшчэ больш чым на 6 мільярдаў. Па тэмпах росту вытворчасці электраэнергіі Беларусь значна аперэдажэ ЗША, Англію, Японію і іншыя краіны.

Гарады рэспублікі ўжо даўно поўнаасцю электрыфікаваны, а пяць гадоў назад завяршылася суцэльная электрыфікацыя ў сельскай мясцовасці. На беларускую вёску «працуюць» 180 тысяч кіламетраў электрычных сетак, 660 электрычных станцый і звыш 40 тысяч трансфарматарных пунктаў.

Гады дзесятай пяцігодкі былі часам найбольш інтэнсіўнага развіцця энергетычнай гаспадаркі рэспублікі.

У дзесятай пяцігодцы магутнасць беларускай энергасістэмы павінна значна ўзрасці. Будзе расшырацца Лукомская ДРЭС. Увойдзе ў строй Мінская ЦЭЦ-4, павялічацца магутнасці на ўжо дзеючых электрастанцыях.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ●

ДЛЯ ЗАМЕЖНЫХ ГАСЦЕЙ

Зала чакання для замежных пасажыраў плошчай больш чым 800 квадратных метраў пабудавана на вакзале станцыі Брэст.

Новы будынак вызначаецца сучаснымі архітэктурнымі формамі. Вітражы выкананы з алюмінію і шклопакетаў, падлога — з паліраванага графіту. Калоны адзеланы мармурам, а цокаль — гранітам.

Залу ўпрыгожваюць арыгінальныя люстры з алюмініесэнтнымі святлымікамі. У цэнтрынай яе частцы — мазаічнае пано «Утрымаўшы сяцігі». Яно адлюстроўвае подзвіг савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне.

БУДУЕЦА ЗАВОД

Першыя кубаметры бетону ўкладзены ў падмурак завода па выпуску будаўніча-адзелачных і дахавых машын у Ваўкавыску. На гэтым прадпрыемстве будуць вырабляцца перасоўныя малярыныя станцыі, устаноўкі для захоўвання, падагравання і транспартавання бітумных масцік на дахавыя крышцы, агрэгаты для прыклеявання, ачысткі і перамоткі рулонных матэрыялаў.

Першая чарга завода ўступіць у строй ужо ў

будучым годзе, а ўсё комплекс — да канца пяцігодкі.

НОВАЕ ВЫДАННЕ БелСЭ

Галоўная рэдакцыя Беларускай Савецкай Энцыклапедыі падрыхтавала да друку аднатомнае энцыклапедычнае выданне — «Указальнік БелСЭ». Ён складаецца з трох раздзелаў: прадметнага ўказальніка, указальнікаў імен і геаграфічных назваў.

Новы, трынаццаты па ліку том БелСЭ, выхад якога чакаюць навучальныя ўстановы, бібліятэкі і многія кнігалобы, змяшчае вялікую даведкавую інфармацыю.

БАРЫСАЎСКАЯ МАРКА

Новая партыя піяніна «Беларусь-7» у чорным і каларовым выкананні выпушчана на Барысаўскай фабрыцы піяніна. Інструменты забяспечаны спецыяльнымі прыставакмі — мадэратарамі, якія даюць магчымасць пры неабходнасці прыглушыць гучанне, так што цяпер уладальнікі піяніна змогуць садзіцца за інструмент у любы зручны для іх час, не перашкаджаючы суседзям. Піяніна «Беларусь-7» прысвоены дзяржаўны Знак якасці.

Пяцьдзсят удасканаленых піяніна адпраўлены ў Італію.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ●

За гэтымі цифрамі стоіць не толькі хлеб, но і мяса, ібо в абычм урожае павысится доля кармов, в том числе для животноводческих ферм. Только в нынешнем году войдут в строй птицефабрики на 34 миллиона голов птицы и животноводческие комплексы на 612 тысяч свиней и 80 тысяч голов крупного рогатого скота. Возрастет и производство технических культур, что обеспечит легкую промышленность сырьем. Крупные суммы выделяются на развитие в сельской местности сети дорог, электрификации, на строительство элеваторов.

Не входит в группу «Б» и рыболовный флот страны. Но наша страна уже сейчас занимает одно из первых мест в мире по потреблению рыбы. А в нынешнем году продажа рыбы населению будет увеличена на 25 процентов.

На группу «Б» в значительной мере ориентирован и транспорт. Не говоря уже о перевозках потребительских товаров, он обслуживает индустрию отдыха — в прошлом году организованных экскурсиях приняли участие около 128 миллионов человек.

Вклад в благосостояние вносятся строительство, в первую очередь жилищное и культурно-бытовое. Его объем в де-

сятой пятилетке также возрастет, население получит 545—550 миллионов квадратных метров жилой площади.

Наконец, на потребление активно работает у нас тяжелая и даже оборонная промышленность. Их предприятия в самых широких масштабах производят потребительские товары. Среди этой продукции — радиотехника, кино-, фото-, бытовые приборы, стройматериалы, бытовые химикаты, медикаменты и многое другое.

Функция тяжелой промышленности, конечно, не сводится лишь к дополнению производственных усилий группы «Б». Ее генеральная задача — всестороннее техническое перевооружение потребительского комплекса.

В «Основных направлениях развития народного хозяйства СССР на 1976—1980 годы» подчеркивается, что задача повышения благосостояния должна решаться на основе динамичного и пропорционального развития общественного производства и повышения его эффективности, ускорения научно-технического прогресса, роста производительности труда, всемерного улучшения качества работы во всех звеньях народного хозяйства. Именно поэтому десятая

гарызонты навукі

З ДАПАМОГАЙ ГРАВИТАЦЫІ

Усё часцей і часцей урач замест лякарстваў раіць хвораму заняці лязэбнай фізкультурай. Аб лекавай сіле дынамічных нагузак ведаюць многія. Але лязыць можа і адносны спакой.

У 6-й клінічнай бальніцы Мінска здароўе пацыентаў з захворваннямі органаў дыхання аднаўляюць пры дапамозе розных поз, якія выконваюцца лежачы, сядзячы і ў іншым стане. Прыёмам такога лязэння дзве тысячы гадоў, і ўзяты яны з практыкі індыйскіх ёгаў.

У аддзяленні лязэбнай фізкультуры 6-й клінікі, на базе якой працуе кафедра Мінскага медыцынскага інстытута, гімнастыка ёгаў выкарыстоўваецца як састаўная частка комплекснага лязэння астматычнага бранхіту, бранхіальнай астмы і хранічнай пнеўманіі ў іх пачатковых стадыях. Акрамя асобных фізічных прыёмаў мэтанакіраванага ўздзеяння, вучоныя ўзялі з ёгі таксама аўтагенную трэніроўку. Пры апошняй чалавек у стане спакою канцэнтруе на пэўных задачах сваю волю і мозг, максімальна расслабляе мышцы, змяняе нагузку на дыхальны апарат, нервовую і сардэчна-сасудзістую сістэму.

Што ж з'яўляецца лязэбным фактарам? У самім арганізме закладзены здольнасці процістаяць неспрыяльным уздзеянням, трэ-

ба толькі развіць іх і трымаць у «баявой гатоўнасці». Гэтай мэце і служаць стварэння на аснове ёгі больш дваццаці комплексаў. Выконваючы іх, хворы становіцца ўжо не пасіўным аб'ектам лязэння, а яго актыўным удзельнікам. Гэтым самым паскараецца выздараўленне.

Ва ўсіх комплексах галоўнай дзеючай сілай з'яўляецца зямное прыцягненне — гравітацыя. Змяняючы пры дапамозе поз ціск у крывяносных сасудах, пацыент уплывае на праходжанне сваёй хваробы. Акрамя статычных практыкаванняў ёгі, выкарыстоўваюцца дзіраваны бег, гульня з мячом і шэраг іншых дынамічных нагузак. У выніку расшыраюцца рэзервы трываласці арганізма.

Новы метад лязэння каменціруе доктар медыцынскіх навук, прафесар Мінскага медыцынскага інстытута Іван Гулько.

— Папярэджанне захворанняў зводзіцца да расшырэння і падтрымання дастатковага «запасу трываласці» арганізма. У гэтым сэнсе звяртанне да практыкаванняў ёгаў зусім заканамерна. Еўрапейская медыцына толькі нядаўна пачала вывучаць іх дасягненні, атрыманыя доследным шляхам. Даследаванні беларускіх вучоных таксама пакаль што далейкі ад канчатковых вывадаў. Але першыя вынікі абнадзейваюць.

А. МІХАЛЬЧАНКА.

СТРЭС І КЛЕТКІ

Мікраарганізмы таксама падвяргаюцца стрэсу — да такога вываду прыйшлі беларускія біёлагі, якія вывучалі механізм рэгуляцыі размнажэння дражджавых клетак. У «цеснаце», калі іх канцэнтрацыя становіцца крытычнай, яны трацяць здольнасць да размнажэння. Але не з-за недахопу харчавання, кіслароду або атручвання прадуктамі жыццядзейнасці, як лічылася раней, а з-за рэзкага павелічэння частаты міжклетачных кантактаў.

Змяняецца ўзаемнае размяшчэнне бялкоў і ліпідаў у мембране, парушаюцца ўсе жыццёвыя працэсы клеткі — дыханне, харчаванне, сінтэз бялкоў. Надыходзіць быццам стрэсавы стан, пры якім немагчыма далейшае дзяленне.

— Рэакцыя гэта вельмі спецыфічная, — расказвае адзін з аўтараў работы, супрацоўнік Інстытута фотабіялогіі АН БССР В. Мажуль. — Калі крытычную шчыльнасць клетак у культуры стварыць рознымі відамі мікраарганізмаў, то размнажэнне працягваецца. Больш таго, мы дабаўляем да дражджай крухмальныя зярняты, мікрочасцінкі пластмасы і нават тлушчавыя шарыкі малака, але і ў гэтым выпадку дзяленне клетак не спыняецца.

З дапамогай магутнага электроннага мікраскопа была сфатаграфавана мембрана дражджавых клеткі пры розных шчыльнасцях суспензій — здымкі наглядна паказалі змяненні яе структуры.

Новыя даныя аб механізме рэгуляцыі размнажэння мікраарганізмаў, атрыманыя ў лабараторыі, — яшчэ адно эксперыментальнае пацвярджэнне гіпотэзы беларускага біёлага прафесара С. Конева аб уплыве структурных перабудоў мембран на жыццядзейнасць клеткі. Вынікі даследаванняў могуць знайсці шырокае прымяненне ў мікробіялагічнай прамысловасці.

В. БІРУКОУ.

Пры Інстытуце фізікі АН БССР дзейнічае опытка-тэхнічны аддзел. Тут вырабляюцца ўнікальныя дэталы для лазераў і іншых прыбораў. 45 гадоў у ім працуе вопытны майстар Віктар ДЗІТШ. Яму даручаюць шліфоўку лінз і люстры самай высокай дакладнасці. НА ЗДЫМКУ: В. ДЗІТШ (справа) і загадчык опытка-тэхнічнага аддзела І. МАРОЗАУ.

Фота У. КІТАСА.

дернизацию производственных установок, расширение круга товаров, поступающих на рынок со Знаком качества. Так, только в нынешнем году предполагается освоить более четырех тысяч новых машин и 200 прогрессивных технологических процессов, а в сельском хозяйстве весь прирост производства в десятой пятилетке предусматривается получить за счет повышения производительности труда.

К удовлетворению потребительского спроса и модернизации группы «Б», как и прежде, будет активно привлекаться импорт. На десятую пятилетку темпы роста внешней торговли вновь запланированы опережающими по сравнению с темпами развития группы «Б». В широких масштабах будет продолжаться ввоз оборудования для легкой и пищевой промышленности, сельского хозяйства, морского промысла, в том числе и за счет кредитов, полученных в иностранных государствах и в рамках компенсационных соглашений. Расширится практика обмена ассортиментом потребительских товаров в рамках СЭВ, ввоз готовых изделий и полуфабрикатов из развивающихся стран.

Следует также отметить, что проблема благосостояния и его повышения у нас отнюдь не

сводится лишь к культуре потребления товаров и услуг. Речь идет об удовлетворении более широкого круга человеческих потребностей, духовных и социальных. Поэтому вновь расширится сеть учреждений образования, здравоохранения, отдыха. Будут осуществлены новые мероприятия по улучшению качества жилищного строительства, техники безопасности на предприятиях, охране окружающей среды, повышению уровня личных доходов. Так, только в нынешнем году по бюджету страны на социально-культурные цели ассигнуется более 80 миллиардов рублей, или около 75 процентов от уровня капиталовложений в производство. Будут приняты решительные меры, направленные на ликвидацию ручного труда, в том числе в складском хозяйстве, на земляных работах, в металлообработке и т. д. Ассигнуется, в частности, крупные средства на охрану окружающей среды, создание национальных парков, лесовосстановление. Последовательное повышение доходов, их минимального уровня обеспечит доступность производимых благ всем трудящимся.

Иван ИВАНОВ, доктор экономических наук, АПН.

Віцебскі ветэрынарны інстытут.

Фота Э. ЭЛЬКСІНА.

пішуць землякі

НАВАГОДНЯЯ СУСТРЭЧА Ё ЛАС-АНДЖЭЛЕСЕ

Людзі сустракалі новы, 1976 год у Злучаных Штатах Амерыкі, у горадзе Лос-Анджэлесе, у клубе, сябрамі якога з'яўляюцца беларусы, рускія, украінцы і палякі.

Хто пыхкаў люлькай, хто дапіваў чарку гарэлкі, а хто проста гутарыў са старым сябрам. Той-сёй падхапіў сваю суседку і паचाў адбываць «полечку» пад акардэон. Гледзячы на гэтых людзей, можна было парадавацца ад шчырага сэрца і, разам з тым, горка заплакаць.

Юнакамі пакінулі яны родныя мясціны, бацькоў і блізкіх дзе-небудзь на Украіне або ў Беларусі і паехалі за акіянаў шукаць свайго шчасця. А цяпер кожнаму з прысутных на вечары пайшоў дзевяты дзесятак. Радавацца можна было таму, што гэтыя людзі не страцілі бадзёрасці, пацунця гумару, не ўпалі духам нават у глыбокай старасці. А заплакаць ад аднае толькі думкі — колькі гора перацярпелі яны на сваім доўгім жыццёвым шляху ў чужой краіне.

Вось яны сустраліся — пагутараць, павеселяцца. Разыдуцца, і кожны будзе адчуваць сябе мацнейшым, больш упэўненым пасля гэтага вечара. Бо толькі ў згуртаванасці вялікая сіла.

Сяброў прагрэсіўнага клуба ў Лос-Анджэлесе аб'ядноўвае не нацыянальная прыналежнасць, а інтэрнацыянальнае пацунцё класавай салідарнасці. І толькі дзякуючы гэтым арганізацыям выстаіла ў цяжкія часы «халоднай вайны» і існуе сёння. О, сябрам клуба ёсць што ўспомніць!

У гады Вялікай Айчыннай вайны была арганізавана, напрыклад, дапамога Савецкай Арміі цёплай вопраткай. Іван Жаркоўскі і Павел Літвінюк звярнуліся за дапамогай да прафсаюза краўцоў. І кравецкая майстэрня адных толькі новых кажухоў пашыла і адгрузіла 8 тысяч. Трэба адзначыць, што кажухі шылі не ў рабочы час, а пасля працы і ў выхадны дні. Членам клуба дапамагалі

таксама духаборы, малакане, мясцовыя амерыканцы. Было сабрана і адгружана на савецкі параход у Сан-Педро 82 тысячы камплектаў вопраткі. З прыемнасцю ўспамінаюць члены клуба, што па збору сродкаў на дапамогу Савецкаму Саюзу Лос-Анджэлес быў другім пасля Нью-Йорка.

Пасля вайны дзейнасць клуба была сканцэнтравана на дапамозе прагрэсіўным газетам. І цяпер члены аб'яднання збіраюць штогод да трох тысяч долараў. А ўсяго за час свайго існавання клуб ахвяраваў на прагрэсіўную прэсу каля 150 тысяч долараў.

У доме па адрасу 3 000 Сіці Тэрэс Драйв часта адбываюцца сустрэчы, вечары, прагляды фільмаў. Адзначаюцца савецкія святы, гістарычныя даты. У 1970 годзе, напрыклад, велімі ўрачыста было адзначана 100-годдзе з дня нараджэння заснавальніка і першага кіраўніка Савецкай дзяржавы Уладзіміра Ільіча Леніна. У студзені мінулага года мы святкавалі 58-ю гадавіну нашай любімай газеты «Русскі голас». Не забылі і нашых жанчын — актыўных удзельніц і добрых арганізатараў многіх мерапрыемстваў — павіншавалі іх з днём 8 Сакавіка, з Міжнародным годам жанчын. Аднак галоўнейшай падзеяй летась, несумненна, была 30-я гадавіна Вялікай Перамогі народаў Савецкага Саюза над фашызмам. 18 мая ў нашым «Клубе дружбы» адбылася ўрачыстая сустрэча, прысвечаная гэтай слаўнай даче.

...І вось члены аб'яднанага клуба сабраліся на навагодні вечар. Успомнілі зробленае, пагаварылі пра будучае. Шмат было сказана добрых слоў, шчырых пажаданняў. Хочацца верыць, што сябры клуба будучы яшчэ доўга і плёна працаваць на карысць міру, прагрэсу і ўзаемаўважання. Гэта таксама і мае пажаданне.

Уладзімір КЛІШЭВІЧ.

ЗША.

ПРИМЕР ТОМУ — МОЯ РОДИНА

Местная пресса ежедневно сообщает о грабежах, убийствах, случаях насилия. Люди запуганы и вечером боятся выйти на улицу. С горечью наблюдаю я эту картину. Особенно горько от сознания того, что подобно положению могло бы и не быть. Ведь есть тому пример — моя Родина.

Когда я и моя дочь Елена были в Советском Союзе, то могли свободно ходить поздно вечером и по улицам, и в парках, и в скверах. Вокруг нас всегда были доброжела-

тельные, приветливые люди. Всюду — на улицах, площадях, в местах отдыха — непривычная для нас чистота и порядок. А ведь в большинстве американских городов на улицах валяются бутылки, банки, обрывки бумаги...

Это, несомненно, осложняет жизнь американцев. Даже если вам повезет и вы в один из редких выходов за пределы своей квартиры удачно преодолеете эти «естественные» препятствия, то вряд ли вам удастся уйти от инфляции и связанных с ней безработицы, роста цен, преступности. Эти явления также естественны для системы капитализма, как и загряз-

нение окружающей среды.

А наше правительство утешает: все поправляется, все идет в гору. Конечно, наш президент прав — налоги идут в гору. Цены на все продукты рвутся вверх. Закрываются больницы, дома для престарелых...

В Советской стране, я видел, ведется широкое жилищное строительство, открываются все новые возможности для учебы, работы, отдыха. Потому что правительство там народное и заботится не о личных карманах, а о благе всех советских граждан. Вот в этом Америке надо соревноваться с СССР, в этом брать пример со Страны Советов.

Андрей ЦЕПУК.

США.

ПРИЯТНЫЙ СЮРПРИЗ

Я живу в доме для престарелых. Свободного времени много. И когда позволяет погода, хожу на прогулку, 5—6 километров ежедневно. Часто читаю.

Когда беру в руки книгу на своем родном языке, мысленно я вместе со своей Родиной, с советским народом. Вспоминается моя поездка в милую Беларусь в 1971 году.

...В Гродно я приехал в сентябре. Сразу же зашел в районное отделение милиции, чтобы отметить визу. Встретила меня пожилая приветливая женщина. Мы разговорились. А в конце беседы она не удержала-

лась, спросила: «Как же вы, живя так долго на чужбине, не забыли родную речь?» И я ответил, что главная загадка — в моей любви к Родине, с которой я всегда поддерживаю духовную связь: читаю «Голос Радзiмы» и другие газеты, журналы, книги советских литераторов. Все это и помогло мне сохранить родной язык.

Нынешний год для меня начался с сюрприза: прихожу на почту, и мне вручают посылку из Минска. Книжки. Много книг. Как я рад такому богатству!

Андрей ГАЛЕВИЧ.

Канада.

ЕЛЕНА СТРОЕВА повесилась 22 сентября прошлого года в уборной своей парижской квартиры. Повесилась на трубе уже под утро, когда ушли и Александр Галич, в честь которого была устроена затянувшаяся вечеринка, и другие, не столь «именитые» гости. Муж Елены — Юрий Титов

15/24, кв. 5, находилась под наблюдением ПНД с 1958 года с диагнозом шизофрения (простая форма). Диагноз подтверждался психиатрической больницей им. Ганнушкина.

Главный врач Ф. ПАССЕР, Уч. психиатр А. ЭВЕЛЬСОН». «ПНД № 14 Фрунзенского района сообщает, что Титов Юрий Васильевич, 1928 г. р., проживающий по ул. Васильевская, 15/24, кв. 5, находился под наблюдением ПНД № 14 с 1963 года с диагнозом шизофрения, параноидная форма, вялотекущая.

Подпись

ПОЧТИ СУДЕБНЫЙ ОЧЕРК О ТЕХ, КТО СПЕКУЛИРУЕТ НА ЧЕЛОВЕЧЕСКОЙ ТРАГЕДИИ

хватился ее, когда было поздно. Вынул негнущееся, похолодевшее тело из петли, а потом, гонимый ужасом и горем, метался по Парижу, который так сказочно хорош осенью на рассвете, пока не подобрали и не доставили беднягу в сумасшедший дом полицейские... Он и сейчас лечится там, в Париже.

У трагического этого исхода длинная и совсем не веселая предыстория. Елена Строева и Юрий Титов жили в Москве до 1972 года на Васильевской улице в четырехкомнатной квартире. Жили и все время тужили. Не нравилась им эта жизнь год от года все яростнее, неуемнее. И при этом неприятие того, что их окружало, выражали открыто каждому встречному и поперечному. Всем говорили, что «в этой стране нет свободы», что они поклялись «бороться за свободу» до конца дней своих. Бежали по судам с цветами для уголовников.

Окружающие, как правило, растерянно улыбались: ненормальные какие-то! Западные корреспонденты, аккредитованные в Москве (из тех, что ничем не брезгают), слушали Елену и Юрия внимательно и жадно, тщательно записывали «декларации видных советских инакомыслящих», отстукивали их по телетайпу, разносили по белу свету. Журналисты таким способом создавали себе репутацию «асов», которым удается добывать «правду» о «советской нелегальной оппозиции». «Оппозиционеры» получали в обмен на «декларации» изготовленный в «свободном мире» алкоголь в бутылках с красивыми этикетками, дорогостоящие книги по искусству, которые художник Юрий Титов тут же «загонял», чтобы купить наш «несвободный алкоголь» со скучными этикетками.

Могли ли представители буржуазных газет, радио, телеграфных агентств не знать, что их «источники» — люди психически нездоровые? Вряд ли. Это бросалось в глаза и психиатрам. Но если все-таки не знали, то могу их огорчить задним числом, приведу полностью две справки, выданные психоневрологическим диспансером № 14 Фрунзенского района гор. Москвы.

«ПНД № 14 Фрунзенского района сообщает, что Строева Елена Васильевна, 1931 г. р., проживающая по ул. Васильевская,

Диагноз подтверждался в больнице им. Кащенко в 1963 году». Подписи те же.

Болезни, которыми страдали Е. Строева и Ю. Титов, и формы «протеста», которые принимал недуг, не были опасными для окружающих. В худшем случае они могли кому-то испортить настроение, и потому медицинские органы не считали необходимым подвергать их принудительному лечению. Самим же больным, наверное, надо было бы подлечиться, чтобы обрести душевное равновесие. А они пестовали свое безумие, определявшее все их поступки, весь их образ жизни.

Елена Строева полностью «освободилась» от труда и нигде не работала, хотя выпускница филологического факультета МГУ легко могла бы найти множество способов с пользой для себя применить полученные там знания. Ее «кредо», которое она могла исступленно прокричать кому попало, состояло из очень примитивных «принципов»: «коммунистов надо всех повесить», «хочу быть свободной и жить в Париже», «желаю делиться собой и своей любовью со всеми борцами за свободу».

Последний «принцип» она осуществляла весьма целеустремленно. Поначалу Юрий, заставив ее за этим занятием, избивал жену. Потом привык. Стал пить с «борцами». Ко всему привык и мог лишь глухо и тупо повторять Еленин бред. Иногда находил в себе силы запереться и вспомнить, что он — живописец. Писал картины на сюжеты из библейских легенд. На полотнах — кровь, кровь, кровь...

В такой вот веселенькой обстановке выросла дочь Ольга. Выросла и тяжело заболела психически...

Ищущий да обрящет. В 1972 году все трое обрели вождьленную «свободу». Покинули ненавистную им родину. В Израиль, откуда им прислали «вызов» от «родственников», Юрий, Елена и Ольга не поехали. Был Рим, была ФРГ. Там «свои» из фашистско-белогвардейской организации НТС репродуцировали в виде плаката одну из картин Титова со зловеще-глупой надписью «Помогите христианам в России». Корреспондент эн-тэзовского журнала «Посев» Тимофеев оперативно состряпал патетическую статью «Художник — борец». Еще один «свой», некий Агрозов,

ГОРЖУСЬ РУССКИМ ПРОИСХОЖДЕНИЕМ

Мое посещение Советского Союза летом минувшего года произвело на меня глубочайшее впечатление, которое никогда не изгладится. Я всегда гордилась своим русским происхождением, но теперь еще больше полюбила русский народ и его прекрасную страну. Я искренне благодарна Советскому комитету по культурным связям с соотечественниками за

рубежом и Федерации русских канадцев за предоставленную мне возможность так обогатить мою жизнь. Буду членом группы, приглашенной «Спутником», я побывала в Москве, Ленинграде, Сочи, а в конце поездки — у моих родственников в Белоруссии.

Советский Союз — оборотительная страна. Там есть что посетить, есть на что по-

ГОСЦІ З ФІНЛЯНДЫ

У Мінску знаходзіліся член Палітбюро ЦК Кампартыі Фінлянды Ханну Вуорыо, а таксама сумесная дэлегацыя Дэмакратычнага саюза моладзі Фінлянды і Сацыялістычнага саюза навучэнцаў Фінлянды.

Адбылася сустрэча членаў дэлегацыі з кіруючымі работнікамі ЦК ЛКСМ Беларусі. У ходзе гутаркі першы сакратар ЦК ЛКСМБ К. Платонаў, сакратары ЦК ЛКСМБ Л. Балашка, В. Шапыла азнаёмілі гасцей з работай камітэтаў камсамола рэспублікі па выхаванню камсамольцаў і моладзі на рэвалюцыйных, баявых і працоўных традыцыях савецкага народа.

У час сустрэчы ў Беларускай рэспубліканскай савецкай прафсаюзнай старшыня Белсаўпрофа М. Полазаў расказаў гасцям з Фінлянды аб формах удзелу моладзі рэспублікі ў рабоце прафсаюзных органаў, а таксама аб арганізацыі аховы праваў рабочых.

Фінскія госці наведвалі Мінскі трактарны завод. Яны пабывалі ў цэхах прадпрыемства,

азнаёміліся з работай Палаца культуры трактарабудаўнікоў. Адбылася гутарка з кіраўнікамі прадпрыемства.

У час наведання Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута госці знаёміліся з формамі і метадамі камуністычнага выхавання моладзі.

Член Палітбюро ЦК Камуністычнай партыі Фінлянды Ханну Вуорыо меў сустрэчу ў ЦК Кампартыі Беларусі.

У ходзе прайшоўшай гутаркі другі сакратар ЦК КПБ А. Аксёнаў падрабязна пазнаёміў гасця з дзейнасцю Кампартыі Беларусі па рэалізацыі рашэнняў XXV з'езда КПСС.

Вялікае месца ў гутарцы занялі пытанні партыйнага кіраўніцтва камсамолам, выхавання моладзі высокаідэйнымі, свядомымі будаўнікамі камуністычнага грамадства.

Ханну Вуорыо расказаў аб дзейнасці Камуністычнай партыі Фінлянды, аб яе барацьбе ў абарону жыццёвых інтарэсаў рабочага класа, усіх працоўных краіны.

АДЫЛАСЯ ВЫСТАЎКА ФРГ

У Мінску адбылася выстаўка «Тэхнічная эстэтыка ў ФРГ». Яна была арганізавана інстытутам міжнародных культурных сувязей (ФРГ) і Усеагульным навукова-даследчым інстытутам тэхнічнай эстэтыкі ў рамках культурнага абмену паміж дзвюма краінамі. Фірма ФРГ дэманстравалі свае вырабы, прызначаныя для жытця, а таксама для арганізацыі адпачынку і вучобы.

На цырымоніі адкрыцця выстаўкі выступіў Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Федэратыўнай Рэспублікі Германіі ў Савецкім Саюзе Ульрых Зам, які прыбыў у Беларусь.

Ульрых Зам усклаў вянок да падножка помніка-абеліска воінам Савецкай Арміі і пар-

тызанам Беларусі, якія загінулі ў баях за вызваленне нашай Радзімы ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Затым ён агледзеў горад. З выпадку адкрыцця выстаўкі пасол ФРГ у СССР Ульрых Зам наладзіў прыём.

Ульрых Зам нанёс 16 сакавіка візіт міністру замежных спраў Беларускай ССР А. Гурыновічу. Затым ён наведваў АН БССР, азнаёміўся з работай акадэмічнага Інстытута фізікі. Пасол агледзеў экспанаты Дзяржаўнага музея Беларускай ССР.

Міністр замежных спраў БССР А. Гурыновіч наладзіў снеданне ў гонар пасла ФРГ у СССР Ульрыха Зама.

ЛІТАРАТУРНЫ ВЕЧАР У ЛЮКСЕМБУРГУ

Вечар, прысвечаны літаратуры Беларускай ССР, адбыўся 13 сакавіка ў культурным цэнтры імя А. Пушкіна ў сталіцы Люксембурга.

Люксембургская публіка азнаёмілася з творами сучасных беларускіх пісьменнікаў і паэтаў. З чытаннем урыўкаў з твораў вядомага празаіка В. Быкава і вершаў паэтэсы Е. Лось выступілі люксембуржцы Р. Кіфер і Т. Дэйч.

Удзельнікі вечага агледзелі выстаўку суве-

ніраў, якія Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі прынесла ў дар культурнаму цэнтру імя А. Пушкіна.

На вечары прысутнічалі Надзвычайны і Паўнамоцны пасол СССР у Люксембургу Е. Косараў, прадстаўнікі гарадскіх улад, грамадскія і палітычныя дзеячы Люксембурга.

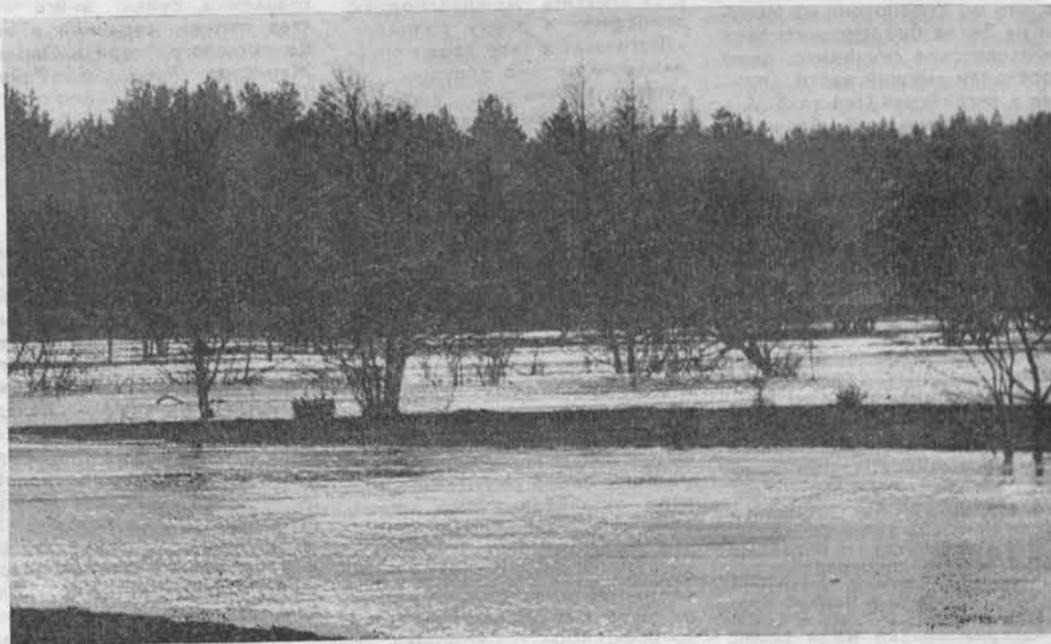
ДРУЖБЕ МАЦНЕЦЬ

17 сакавіка адбыўся пленум праўлення Беларускага аддзялення Савецкага таварыства дружбы з ГДР. На пленуме адзначалася, што ў мінулым годзе дзейнасць аддзялення накіроўвалася на азнаёмленне грамадскасці ГДР з дасягненнямі працоўных Беларусі ў камуністычным будаўніцтве. Асабліва ўвага ўдзялялася мерапрыемствам, прысвечаным 30-годдзю Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне і 30-й гадавіне вызвалення

Савецкай Арміяй нямецкага народа ад фашызму.

Працягвалі ўмацоўвацца і развівацца сяброўскія сувязі паміж калектывамі прамысловых прадпрыемстваў, сельскагаспадарчых кааператываў, навучальных устаноў, творчых саюзаў і іншых грамадскіх арганізацый БССР і ГДР. Праводзілася работа па азнаямленню грамадскасці Беларусі з поспехамі ГДР.

На пленуме выступіў генеральны консул ГДР у Мінску Л. Волперт.

Разводдзе.

Фота А. ГЛІНСКАГА.

устроіў у адным годке, бліз Франкфурта-на-Майне, выставку работ Титова. Их праймаюць на пышную церемонію адкрыцця новага здаання выдавецтва «Посев». Удостоілі почці монаршей милости, когда их принял сам глава НТС Романов.

Потом был Париж, в котором Елена Строева мечтала жить «свободной», и был тот жуткий финал на рассвете 22 сентября 1975 года, о котором почему-то не сообщали газеты, публиковавшие прежде так охотно «декларации» Строевой и Титова.

Почему не сообщили? Есть испытанный метод: лечение шоком. Не знаю, когда, не знаю, где — в Италии, в ФРГ или во Франции, — но знаю точно: шок был. Сильный и явно целебный шок от соприкосновения с той действительностью, с той «свободой», о которых они мечтали и к которым так стремились. Произошло то, чего не сумели добиться даже доктора из московского психоневрологического диспансера № 14. Навязчивая идея, завладевшая большим мозгом, рассеялась при сопоставлении с реальностью. Об этом можно прежде всего судить по горестным, но вполне здравым и логичным письмам Елены и Юрия, письмам, которые мне показали их московские друзья. Нет, не собутыльники, не «единомышленники», не «борцы за свободу». Этим они из своего Парижа не писали, не рассчитывая, видимо, на взаимопонимание. Писали же людям, которых сами отвергли, исключили из числа своих друзей. Тем, что до последнего момента отговаривали их от рокового шага.

Из письма Е. Строевой: «...для меня и для Юры жизнь на чужбине, вне родины оказалась совершенно непримлемой, невозможной, чудовищной. Лишившись родины, мы коренным образом пересмотрели свои взгляды, оценки, убедились, насколько заблуждались, как кокетливо, поверхностно судили о многих вещах. На поверку все оказалось намного серьезнее, сложнее. Жестокость действительности наголову разбила многие наши представления о том, что такое демократия, свобода... мы решились на безумный, неправый шаг... здесь все холодное, бездушное, чувствительное, что все поставлено на коммерческую основу — от витрин до храмов... Все время нелегко сравниваешь со своим, и многое, очень многое оказывается в нашу пользу...»

Из письма Ю. Титова: «...мы хотим, чтобы наш горький опыт, наш мучительный жизненный путь не пропали даром для других, которым кажется, что они что-то ищут, против чего-то борются, а в результате запутываются в трех соснах, калечат жизнь себе и другим и невольно наносят вред своей стране. Мы хотим показать, как легко, ступив на путь критиканства, неприятия тех или иных сторон нашей действительности, попасться на удочку, стать добычей антисоветских сил.

Не успеешь оглянуться, а тебя без всякого с твоей стороны желания, против твоей воли начинают использовать эти силы, твоим именем прикрывают свои подлые, грязные акции... Все это мы испытали, что называется, на собственной шкуре буквально в первые недели после выезда из СССР...»

Итак, было прозрение в сознании даже этих очень больных людей. Не знаю, сколько оно длилось — часы, дни, недели, месяцы? Сегодня Елены Строевой нет. Юрий Титов и его дочка подвергнутся принудительному лечению в Париже.

Нет, я не позволю себе ис-

пользовать тот мерзкий способ, к которому по сей день столь охотно прибегает кое-кто из моих западных «коллегов». Не стану обвинять парижских психиатров в том, что они, «нарушив клятву Гиппократова», «держат в сумасшедшем доме» и, разумеется, «по указке властей» человека, который повинен только в инакомыслии, только в том, что он не согласен с существующими во Франции порядками. Я думаю, что и во Франции врачи-психиатры — люди порядочные и что они стараются помочь Юрию и его дочери. И вовсе не подвергаю сомнению их решение лечить Титова. Ведь он, избавившись от одной бредовой мысли, тем самым еще не стал здоровым

***

Есть, разумеется, своя «логика» в том, что западные антисоветчики ищут и «находят» противников нашего строя в палатах для душевнобольных. Их они объявляют «вполне нормальными» «диссидентами».

В соответствии с этой же «логикой» не могут считаться нормальными все здоровые советские люди, которые вдохновенно и сознательно работают во славу своей страны, во имя свободы, мира и прогресса повсюду на планете. Да еще при этом гордятся своей свободой, своим реальным и гарантированным равноправием. Гордятся тем, что нет у них ни права, ни возможности быть эксплуатируемыми, ни права, ни желания клеветать на свою страну, ни права, ни намерения вмешиваться в дела других государств и народов. Такая позиция никак не может быть квалифицирована как благополучная и нормальная с точки зрения буржуазной «демократии» и ее апологетов. Потому пациентов психиатрических больниц, людей, душевно неполноценных, и зачисляют в категорию «диссидентов», цинично и подло спекулируют на их несчастье, используя душевнобольных людей в грязных политических целях.

Мусолили и муссировали «декларации» Строевой и Титова. Приехали они туда, где с ними все были так «солидарны», а выяснилось...

Использовали Виктора Файнберга, окончившего когда-то вечернее отделение филологического факультета Ленинградского университета. Поначалу он работал в музее под Ленинградом. Заболел в 1963 году и до 1965 года лечился в психиатрической больнице. Подлечили вроде. Но в 1968 году — рецидив. Опять больница. Ему бы там и по сей день оставаться. Но «оказалось», что советские медики ничего в своем ремесле не смыслят, что Файнберг «совсем здоров» и просто «инако мыслит», за что они его, несчастного, и мучают. Именно так писали и вещали на Западе до тех пор, пока консилиум ленинградской психиатрической больницы (отнюдь не в ответ на эти «обвинения») не пришел к выводу, что Файнберга теперь, после лечения, можно без опасности для окружающих отпустить домой под опеку матери. Весть об «освобождении» Файнберга истощные ра-

[Окончание на 6-й стр.]

их великолепные здания — несказанное удовольствие. Величавые соборы Кремля с их покрытыми золотом куполами, а в Ленинграде — Исаакиевский собор — дух захватывает. Московское метро с его скульптурой, мозаичными узорами и картинами — подлинное искусство! А что в мире может сравниться с Большим (Екатерининским) дворцом в Пушкино?

В общем, в Советском Союзе очень много памятников древних и современных, посвященных людям и их достижениям, а также отдавшим

свою жизнь в двух великих войнах. Меня очень тронул обычай советских людей — невест и женихов — возлагать цветы в день венчания у памятников павшим. Эти памятники очень выразительны. Примером могут быть монумент в Москве, посвященный космическим достижениям, и мемориал в Брестской крепости.

Наши дни были заполнены до предела: мы отдыхали, катались по реке Москве, побывали на опере «Пиковая дама» и просмотрели множество кинокартин. В Ленинграде я побывала на

крейсере «Аврора» и в Петродворце. В Ленинграде, как и в других советских городах — свежесть и чистота.

Я была очень тронута встречей с родственниками в Белоруссии. Мои бабушка и дедушка в то время тоже совершали поездку по Советскому Союзу, и мы вместе провели несколько прекрасных дней. Советский Союз — страна неопишмой красоты: величавые леса, золотые пшеничные поля, всюду сады. Пицца восхитительная. А мороженое — я такого нигде не ела. Русские дети — прелесть.

После четырехнедельного пребывания в Советском Союзе я вернулась в Торонто, но часть моего сердца осталась там, в Советском Союзе. Трудно было расставаться с таким прекрасным народом, с такой прекрасной страной. Моя единственная мечта — побывать там еще.

Дана РАСЮК.
(«Вестник»).

Торонто.

[Окончание. Начало на 4-й стр.]
диоголоса, конечно же, интерпретировали как победу свобододобивного Запада над «злодеями-психиатрами из КГБ».

А Файнбергу было худо. Он не очень понимал, что с ним происходит, и тогда, когда вывезли его в Израиль, а оттуда в Англию, где... уже не советские, а английские психиатры были вынуждены признать его душевнобольным! Я умышленно написал «были вынуждены», ибо в последнее время некоторые из британских специалистов в этой области не раз волюно или невольню занимали, прямо скажем, нелепую позицию. Я имею в виду их «авторитетные» заявления о «недопустимой практике заключения в психиатрические лечебницы здоровых советских людей», основанные отнюдь не на научной информации, а на злобной и неумелой клевете, разносимой по Британии газетами Флит-стрит.

Если продолжать список «психически здоровых» клиентов западной реакционной пропаганды, которые, оказавшись на Западе, «вдруг» объявляются ненормальными, то можно привести и еще примеры.

Жил-был в Москве довольно молодой, но очень больной психически человек по имени Алексей Гумерман. Была у него инвалидность второй группы, но он все-таки работал. Конюхом на ипподроме. Хороший был конюх, а «диссидент» взяли да присосobili его еще и в качестве своего связаного с западными журналистами. Стоило ему вновь оказаться в больнице при обострении болезни, как его тут же объявляли «абсолютной жертвой психиатрического произвола». И что же? «Спасся» конюх-«диссидент» в Израиль, а там его опять пришлось лечить.

Такая же судьба постигла в Израиле и «литератора» Якобсона, которого в свое время за то, что он переправил из Москвы на Запад бредово-махровое антисоветское сочинение, даже удостоили высшей чести, приняв в английский Пен-клуб. А в другой израильской больнице до сих пор лечится некий Цукерман, «один из лидеров демократического движения в России», как его почтительно именвала некогда буржуазная пропаганда.

Получили мы на днях в редакции «Литгазеты» письмо из Вены. Вернее, не письмо, а копию «заявления в организацию «Международная амнистия», лондонское отделение, от Константинова Льва Владимировича, проживающего в настоящее время по адресу: город Вена, 18-й район, Хербекштрассе, дом 43а, кв. 27.

В этом очень длинном «документе» содержатся «конкретные факты о тех преследованиях посредством психиатрической службы, которым я подвергнулся (так в тексте.— Г. К.) в СССР и Австрии только из-за своих политических и научных убеждений». «Убеждения» состоят в том, что Константинов выдвинул для СССР... «программу развернутого строительства коммунизма, а именно: отмену денежных знаков и введение именных лимитных книжек для трудящихся». За такую-то малость он и «подвергнулся», а потом приехал в Австрию и «сразу же начал рассылать статьи по экономике и политике, документальный репортаж о моем пребывании в советской психиатрической больнице по оппозиционному русским издательствам «Посев» и «Русская мысль». Мои материалы, — продолжает автор «развернутой программы», — первоначально получили исключительно высокую оценку у главного редактора журнала «Посев» (Франкфурт-на-Майне) и у главного редактора газеты «Русская мысль» (Париж). Все они соглашались печатать мои материалы об использовании советской психиатрической службы как орудия борьбы с инакомыслящими гражданами СССР, но потом нежи-

данно все два издательства мои материалы из печати изъяли».

За что вы его так жестоко, господа?
А вот за что — «меня на два с лишним месяца упрятали в тяжелейшее отделение психиатрической больницы г. Вены и еще три месяца с лишним лечили от «агрессивного состояния» сильно действующими нейролептиками до тех пор, пока у меня не начала трястись нижняя челюсть и правая рука. Только после этого меня отпустили под надзор «частного психиатра».

Он приводит в своем заявлении имена австрийских психиатров: Хуттер, Роттер, Герстенбрант, Лангер, Гросс, Пернхаупт. И все они были «единодушны в том, что я действительно болен шизофренией». Ну что ж, доктора в Вене знают свое дело. Ибо, как пишет сам Константинов, «диагноз австрийских психиатров полностью повторяет диагноз их московских коллег из Института судебной психиатрии имени Серского, московской психиатрической больницы имени Кащенко, московской областной психиатрической больницы имени 8 Марта, электростальской районной психиатрической больницы и хотьковской районной психиатрической больницы Московской области». И почему-то никто ни здесь, ни там не хочет поверить Константинову, что его «синтетическая философия объединит весь мир».

И почему-то не берет его под свою защиту «Международная амнистия». Имеется живая «жертва», а «Эмнистия интернашнл» ее не жалеет и не защищает, а просто игнорирует! Не гуманно это как-то!

Был еще и «писатель» В. Тарсис, много лет назад отправившийся в «свободный мир» вместе со своей шизофренией, заменяющей ему музу и руководящей его пером, из-под которого выходили бредовые сочинения о Советском Союзе, представлявшие большой научный интерес для широких кругов психиатров и «советологов». Лечили «романиста» от шизофрении и в США, и в Западной Европе. Так и не вылечили. А может, и не очень старались вылечить, учитывая характер заболевания?..

Но хватит патологии. Используя с подлым расчетом дискредитировать нашу страну грязные инсинуации, реакция пытается отравить международную атмосферу в эпоху разрядки. «Литгазета» в свое время опубликовала письмо ведущих советских психиатров, пользующихся мировым авторитетом, в котором спокойно и твердо все такого рода инсинуации опровергались. Опровергает их, как мы видели, и сама жизнь. Но бредовые стенания не кончаются.

Не все мыслящие нормально люди на Западе им внимлют. Недавно я прочитал в газете «Монд» статью врача психиатрической лечебницы Св. Анны в Париже Жоржа Домезона «Политический режим и заключение в психиатрические больницы». Он, в частности, пишет:

«Само собой разумеется, что если установлено, что людей помещают в лечебные заведения, предназначенные для психически больных, тогда как состояние их психики не требует такой меры, подобные факты нетерпимы. Но упорство, с которым осуждают эти случаи, навязчивое стремление доказать их очевидность, бесспорность напоминают такое состояние психики, которое обычно характерно для душевнобольных, и у меня лично это тоже вызывает нетерпимое отношение». Доктор Домезон не решается просто отместить, как нелепые, утверждения реакционной пропаганды. Он сопоставляет факты. Его размышления строятся так: «Осуждают то, что человека... помещают без положенного судебного разбирательства его дела, по решению, принятому в его отсутствие, в медицинское заведение, предназначенное для психически больных. Но такие случаи наблюдаются повседневно во всех так называемых цивилизованных странах...»

«В опубликованных документах, которые, как нас уверяют, — пишет доктор, — отражают законы и правила, действующие в стране, о которой идет речь (речь всегда в этом случае идет о нашей стране. — Г.К.), имеются куда более либеральные положения, чем те, которыми регулируются эти вопросы в нашей стране».

У нас, — пишет далее Домезон, — публиковались в переводе тексты, написанные теми, кто критикует советский режим и кто госпитализирован в лечебных учреждениях для душевнобольных. В содержании этих документов видят аргумент для оспаривания законности их госпитализации. Однако некоторые из этих записей в той форме, в какой они были нам представлены, невольно вызывают ассоциацию с текстами, написанными людьми с патологическими отклонениями».

В заключение Жорж Домезон заявляет, что все это заставляет его «выступить с протестом против того, как некоторые позволяют себе осуждать социалистические режимы, не замечая при этом брешня в собственном глазу. Посвятив уже более 40 лет трудовой деятельности тому, чтобы облегчить страдания душевнобольных, я возмущен тем скандальным фактом, каким является использование больного человека, безумия и специальных лечебных заведений в качестве своего рода пугала».

Так говорит мыслящий специалист, серьезно озабоченный состоянием дел в этой области на Западе. Озабоченность его понятна. Ведь ныне именно в капиталистических «цивилизованных» странах репрессивный аппарат использует науку, и в частности и в особенности психиатрию, непосредственно для изменения поведения тех, кто не приемлет буржуазный строй, повинуюсь здравому смыслу. О преступных этих методах говорилось, например, в статье французского ученого — юриста Ж. Сулье, которую «Литгазета» перепечатала в номере от 14 января 1976 года из «Монд дипломатик». О чудовищной практике «кондиционирования сознания» и «манипуляции психикой» в разных западных странах с использованием последних научно-технических достижений рассказали в своей книге «Чистая пытка», изданной в конце прошлого года в Париже, Жан-Клод Лорэ и Рэймон Ласьера.

Из этой работы можно, в частности, узнать, что «чистой пытке» подвергаются политические заключенные в ФРГ и что в результате у них наступают тяжелые и непоправимые психические и физиологические расстройства организма. Во Франции применение к заключенным новейших методов «перевоспитания» подчас приводит к самоубийству. В США, Канаде, Дании, Швейцарии, Норвегии, ФРГ, Японии, Франции, Великобритании и других капиталистических странах широко практикуется лоботомия — чрезвычайно опасная операция на мозге, которая запрещена в нашей стране... Словом, как писал еженедельник «Пузн», психиатрия вообще и психирургия в частности используются ныне на Западе в качестве «метода социального умиротворения».

Но ни «Международная амнистия», ни английские психиатры, ни Би-би-си, ни «Немецкая волна» и никто другой, кто предъявляет гнусные обвинения Советскому Союзу, и словом не обмолвятся об этом реальном, уродующем и убивающем людей психофашизме!

Что же касается грязной игры на человеческих трагедиях, то объясняется она просто — стремлением свалить с большой головы на здоровую.

Безнадежная затея.

Григорий КОЗЛОВ,
«Литературная газета».

3 КАРАНЕЎ БЕЛАРУСКІХ

«6 кастрычніка 1506 года пінскі князь Фёдар Яраславіч выдаў граматы Данілу Іванавічу Ірцішчу на вечнае валоданне некалькімі дворышчамі ў розных вёсках і сяле Дастоева Пінскага павета Мінскага ваяводства Вялікага княства Літоўскага».

Ад назвы сяла Дастоева і пайшло прозвішча дваранскага роду Дастаеўскіх».

Так пачынаецца кніга І. Шпадарука «Ф. Дастаеўскі і Беларусь», якая выйшла ў выдавецтве «Народная асвета».

Сабраўшы багаты фактычны матэрыял, аўтар прасочвае радаслоўную Дастаеўскіх з далёкай мінуўшчыны і да нашых дзён.

У кнізе прыводзіцца шмат цікавых звестак аб бацьках пісьменніка. Так, напрыклад, яго бацька — Міхаіл Андрэвіч, вядомы ўрач, — у апошнія гады свайго жыцця працаваў у маскоўскай Марыінскай бальніцы для бедных людзей, маці — Марыя Фёдаруна, з купецкага роду Нячаевых, — мела добрыя літаратурныя здольнасці, захаплялася музыкай. У іх 30 кастрычніка 1821 года ў Маскве і нарадзіўся сын Фёдар, якому суджана было пазней стаць выдатным пісьменнікам.

Аўтар расказвае аб яго вучобе, афіцэрскай службе ў інжынерным корпусе, сувязях з петрашэўцамі, за што Фёдар Міхаілавіч быў жорстка пакараны ўрадам — чатыры гады катаргі з наступным пераводам у салдаты, аб першых літаратурных кроках, якія адразу ж былі заўважаны тагачаснымі прагрэсіўнымі пісьменнікамі. У 1845 годзе з'явілася яго першая аповесць «Бедныя людзі», яна была высока ацэнена М. Някрасавым і В. Бялінскім. Бялінскі адзначаў, што гэты твор з'яўляецца першай спробай стварыць у Расіі раман на сацыяльную тэму, дзе раскрываюцца тайны жыцця і характары Русі, якія да гэтага нават нікому і не сніліся.

Цудоўны мастак слова, чалавек складанага лёсу, які не заўсёды быў паслядоўны ў сваіх (іншы раз і памылковых) поглядах на сацыяльны з'явы і акаляючую рэчаіснасць, ён да апошніх дзён жыцця цікавіўся Беларуссю, яе гісторыяй і вельмі ганарыўся, што яго продкі па бацькавай лініі паходзілі з гэтага незвычайнага па прыгажосці краю ад пінскага маршалка Пятра Дастаеўскага. Ён высока цаніў беларускі народ, які заўсёды верыў у сябе і свае сілы, і ў сувязі з гэтым у 1865 годзе адзначаў: «Без гэтай веры ў сябе не ўстаяў бы, напрыклад, на працягу вякоў беларускі народ і не выратаваў бы сябе ніколі». Пісьменнік заўсёды імкнуўся пабываць на радзіме сваіх продкаў, але з-за розных жыццёвых абставін яго мары не збыліся.

Цікавым з'яўляюцца тры старонкі кнігі, дзе гаворыцца

КАЛЯ васьмідзесяці лаякатаў аб роднай прыродзе, створаных юнімі мастакамі, дэманструеца на выстаўцы - конкурсе ў гомельскім Палацы піянераў і школьнікаў.

Выстаўку наведалі сотні гамялячан.

НАРОДНЫ ўніверсітэт культуры створан пры Журавіцкім сельскім доме культуры Рагачоўскага раёна. У ім працуюць чатыры факультэты — музычны, тэатральны, кіназнаўчы і выяўленчага мастацтва.

Заняткі ўніверсітэта наведваюць хлебаробы, мясцовая інтэлігенцыя.

ПАДРЫХТОўКА да Усеаюзнага фестывалю са-

мадзейнай мастацкай творчасці працоўных адзначана стварэннем шэрагу новых самадзейных калектываў. Так, пры Пуцяльскім доме культуры ў саўгасе «Аршанскі» пачаў свой творчы шлях эстрады ансамбль «Званары». Яго кіраўнік Мікалай Севасцянаў стараецца захаваць і стыль, і непаўторны каларыт народных песень. Малады ансамбль за кароткі час заваяваў прызнанне саўчасных хлебарабаў.

«ПРАМЕНЬ» — такую назву атрымаў вакальна-інструментальны ансамбль, які створаны пры Антонаўскім доме культуры ў саўгасе «Бабінічы». Яго вылучае сталае музычнае майстэрства, добры густ у падборы рэпертуару. Песні саўвекі і зарубежных кампазітараў у выкананні маладых спевакоў падабаюцца слухачам.

Спявае заслужаная артыстка БССР Вольга ШУТАВА.

да аб адносінах У. І. Леніна да творчасці Ф. Дастаеўскага. У асабістай бібліятэцы правадыра былі два поўныя зборы твораў пісьменніка: у чатырнаццаці і дваццаці трох тамах, паасобна выданні раманаў «Злачынства і пакаранне», «Падлетак», «Ідыёт», «Браты Карамазавы», «Дзёнік пісьменніка», а таксама кнігі аб яго жыцці і творчасці. Асабліва высока цаніў Уладзімір Ільіч «Запіскі з мёртвага дома», адзначаючы пры гэтым, што ў іх пісьменнік цудоўна адлюстраван не толькі катаргу, але і «мёртвы дом», у якім жыву рускі народ пры царызме. Выступаючы супроць некаторых ідэалістычных поглядаў Дастаеўскага, У. І. Ленін заўсёды падкрэсліваў, што Фёдар Міхайлавіч з'яўляецца геніяльным пісьменнікам, які ў сваіх творах адлюстраван адмоўныя бакі тагачаснага грамадства.

Ды не толькі аб жыцці і творчасці Ф. Дастаеўскага ідзе гаворка ў кнізе. У ёй расказваецца і аб яго дзецях — дачцы Любові і сыне Фёдары, аб унуку Андрэю, які да апошніх дзён (памёр у 1968 годзе) быў нястомным прапагандыстам творчасці свайго славутага дзеда, рупным ушанавальнікам яго светлай памяці. Нягледзячы на паўшанавальнікам яго светлай памяці. Нягледзячы на паўшанавальнікам яго светлай памяці. Нягледзячы на паўшанавальнікам яго светлай памяці.

Незвычайнай чалавечнасцю і цеплынёй прасякнуты яго ліст ад 29 снежня 1965 года ў музей Дастаеўскай сярэдняй школы, якая зараз носіць імя вялікага рускага пісьменніка. Звяртаючыся са шчырымі словамі ўдзячнасці да вучняў і настаўнікаў за захаванне светлай памяці славутага пісьменніка, Андрэй Фёдаравіч пісаў: «На ўвесь 1966 год пасылаю... школе і ўсім дастоеўцам шчырыя пажаданні поспехаў, здароўя, усялякіх удач... Як я пісаў раней, у студзені пачну камплектацыю для Дастаеўскай школы матэрыялаў па Ф. М. Дастаеўскаму. Вядома, удацца не ўсё адразу, буду перасылаць па частках... Па-ранейшаму вельмі заняты... Развітаючыся з Вамі, вельмі б хацеў, каб да 9 лютага 1966 года атрымалі ад мяне першую партыю матэрыялаў... Будзем спадзявацца, што спраўлюся!»

І вось дачытана апошняя старонка кнігі. Некалькі хвілін сядзіш у нейкім незвычайным задуменні, і перад тваімі вачыма праплываюць родныя краявіды, шчодрая на таленты і надзвычай прыгожая беларуская зямля.

Мікола БАЗАРЭВІЧ.

НА АГЛЯД САВЕЦКАГА КІНО

Сем новых мастацкіх, дакументальных, навукова-папулярных і хранікальных фільмаў будучы прадстаўляць беларускую кінематэграфію на дзевятым Усеагульным кінэфестывалі, які пройдзе ў красавіку ў горадзе Фрунзе.

У творчае саборніцтва з лепшымі карцінамі ўсіх студый краіны ўступіць фільм рэжысёра В. Турава «Час яе сыноў», што расказвае аб складаным і захапляючым лёсе братоў Гуляевых, якіх, акрамя кроўнай роднасці, аб'ядноўвае яшчэ і высокая адданасць агульнай справе, Радзіме.

Новы фільм рэжысёра Л. Голуба «Маленькі сержант», створаны сумесна з чэхаславацкімі кінематэграфістамі, працягвае

галоўную тэму творчасці Л. Голуба — тэму нялёгкага жыцця дзяцей на вайне, іх удзелу ва ўсенароднай бітве з фашызмам.

Аб вельмі духу савецкай жанчыны, — дакументальная стужка «Пра маці можна расказаць бясконца». У конкурсны паказ уключана таксама дакументальная карціна «Жанчына з забітай вёскай», створаная рэжысёрам В. Дашуком з серыі фільмаў па кнізе А. Адамовіча, Я. Брыля, і У. Калесніка «Я з вогненнай вёскі». На суд навуковага і хранікальнага журы беларускія майстры фільма выносяць стужку «Захаванне старажытнасцей» і адзін з кінааспісаў «Савецкая Беларусь».

Па-за конкурсам у рамках фестывалю будзе дэманстравацца карціна «Воўчая зграя», знятая Б. Сцяпанавым па вядомай апавесці В. Быкава.

«Я — ТВАЁ ЖЫВОЕ БУСЛЯНЯ»

«Жураўлінае вясло» — пасмяротная адзіная кніга Уладзіміра Лісіцына (1943—1973). Яе склаў, адрадаваў і напісаў кароткі ўступ зямляк Лісіцына — таленавіты беларускі паэт Рыгор Барандулін. Лісіцын памёр нядаўна ў Джанкоі, дзе працаваў у сярэдняй школе.

У Валодзі было з маленства хворое сэрца — ён нарадзіўся ў канцэнтрацыйным лагеры. Не ў Асвенціме або Дыхаў, а ў адным з тых «прымітыўных», «мясцовага значэння» лагераў, якімі фашысты пакрылі ўсю беларускую зямлю: пад Койданавам, пад Баранавічамі, пад Азарычамі... Гітлераўцы заключалі ў іх пераважна партызанскія сем'і, а бацька Валодзі партызаніў.

Успамінаю «Дом ля дарогі» Аляксандра Твардоўскага — хлопчыка, што «здарыўся» ў дні вайны «ў барак на «саломе». І думаю: вырасці той хлопчук, «жылец турмы з нараджэння», і надзялі яго прырода прадзіўным і моцным пазатычным дарам, ён мусяць, расказаў бы аб усім прыкладна тым ж словамі, што і Уладзімір Лісіцын. Зрэшты, не, у Лісіцына было яшчэ больш трагічна і безвыходна: лагер смерці!

...Жарт байкалова,
што

дзеці —
находка буслова,
мне вельмі па сэрцу.
Між іншым,
няхай іх знаходзяць,
дзе хочучы:

І ў сенцах,
І ў сене,
Пад ціхай павеццю,
Пад ліповым веццем,
У жыце,
У Сусвеце,
У сельскім Савецце...
Мане знайшлі на тым свеце...

Сказанае — і з такой абязбройваючай прастатой! — тым больш няўхільна ўваходзіць у душу, што папярэднічалі яму наскрозь пранізаныя няяркім сонцам сенцы і сена, галінка і паветка, ліпа і жыта — празрыстыя матывы летняга вясковага свету. А яшчэ «Сусвет», які рыфмуецца з «сельскім Саветам». І ўсё гэта не тэхнічна, не канструктыўна звязалася ў адно, каб у канцы «ўзрвацца» адзінай у сваім родзе нягучнай фразай: «Мане знайшлі на тым свеце...»
А вось ён, «той свет», у вершак Лісі-

ЗАХАПЛЕННЕ НА ўСЁ ЖЫЦЦЁ

Вёска Збляны стаіць на самым берэзе Нёмана. Рака нясе там свае воды паміж нізкіх спадзістых берагоў, уздоўж зялёных лугоў і белых жвіровых пляжаў.

Як пяцьдзесят і сто год таму назад, ткуць цяпер у Зблянах поцілкі. У гэтых вырабах — тонкі густ іх творцаў, народная здольнасць у мастацкай форме адлюстроўваць фарбы навакольнага свету, роднай прыроды. Калісьці тут ні адна дзяўчына не выходзіла замуж, не наткаўшы паясоў. Імі нявеста «выкупала» месца за сталом у хаце жаніха на сваім вяселлі.

Сёння ткачыкі ткуць не столькі для сябе, колькі на продаж. Яны выконваюць заказы Гродзенскай і Слонімскай фабрык мастацкіх вырабаў.

У Зблянах я шукала Надзею Мечнік, брыгадзіра ткачых, якія выконваюць заказы для Слоніма.

— Хадземце з намі. Вы ж пра нашу маму пытаецеся, — паклікалі мяне дзве дзяўчынкі, якія разам са мной выйшлі з аўтобуса.

Пакуль ішлі да іх хаты, Таня і Наташа паспелі расказаць, што вучацца ў Беліцы, бо ў Зблянах толькі васьмігодка, што вечарам у іх рэпетыцыя хору, а ў суседзяў ужо тыдзень гуляюць вяселле.

Пра маці дзяўчынкі расказалі, што вечарамі да яе прыходзяць сяброўкі, яны абмяркоўваюць работы адна адной, прыдумваюць новыя ўзоры. Тэч Надзея Мечнік у асноўным вечарам, бо ўдзень яна працуе на ферме.

З работы Надзея Сцяпанануна яшчэ не вярнулася, і дзяўчынкі збегалі па яе на ферму.

— А я спачатку падумала, што вы з фабрыкі, — сказала гаспадыня, павітаўшыся. — За заказам павінны прыехаць.

Вунь, бачыце, колькі мы з суседкамі наткалі, — паказала яна на акуратна складзеныя поцілкі.

— Выгадна вам такое супрацоўніцтва з фабрыкай? — спытала я ў Надзеі Сцяпанануны.

— Вядома, выгадна. І цікава. Колькі для сябе можна ткаць? Я вось усім дзецям на памяць поцілак наткала. У мяне ж і сын і дачка яшчэ, акрамя гэтых дзювоў, ёсць, — кінула Надзея Сцяпанануна на Таню з Наташай. — У горадзе яны. А не ткаць мы не можам. Гэта наша «захапленне», напэўна, назаўсёды.

Ткачыкі ахвотна паказвалі мне свае вырабы, расцілаючы іх і да кожнага даючы тлумачэнне.

— Гэта матонька, драцянка, перабіранка, плеченая дзюруга, дыван, — называлі яны свае вырабы. І кожная назва залежала ад тэхнікі выканання работ.

У Надзеі Мечнік убачыла я поцілку незвычайнай прыгажосці. Шырокія, глыбокага бардовага колеру папярочныя палосы чаргаваліся з палосамі, затканымі кветкамі. Ніхто не памятае, адкуль прыйшоў у Збляны гэты ўзор, а падабаецца многім. І на выстаўках гэту поцілку адзначалі.

Ліда Насалевіч прынесла ручнік, доўгі і блакітны, як стужка Нёмана. Зінаіда Лакцевіч разгарнула перада мной старую, яшчэ даваенную поцілку, сатканую з цёмных квадзікаў-шашчак. І раптам гэтыя шашчакі на новай поцілцы афарбаваліся ў яркія колеры, быццам на шахматнай дошцы, распыліліся і размясціліся ў іншым парадку, утварыўшы зусім новы, выразны ўзор.

Не выпадкова здымак зблянскіх ткачых з поцілкамі зроблены на берэзе Нёмана. Фатограф беспамылкова адчуў, што прынёманскі луг будзе най-

лепшай аправай для гэтых твораў мастацтва, што менавіта тут, быццам абмытыя ранішняй расой, ярчай зазіхаюць іх фарбы.

Жывуць у Зблянах людзі здатныя не толькі да рукадзелля. Тут любяць яшчэ і спяваць. Неяк адразу пасля вайны настаўніца Кацярына Лянцэвіч арганізавала ў вёсцы хор. Можна здацца, што не да песень у той час было.

— А мы спявалі, хоць і цяжка яшчэ было, — успамінаюць жанчыны. — Дзень жалі, а як сціямнее, збіраліся на рэпетыцыю. Да ночы спяваем, а на світанні зноў у поле.

Зблянскі хор выступаў на абласных і рэспубліканскіх аглядах мастацкай самадзейнасці, быў адзначаны граматамі. На першым абласным фестывалі беларускага фальклору ў 1972 годзе Збляны занялі другое месца. У вёску прыязджалі спецыялісты з Гродна, Ліды, праводзілі з сельскімі артыстамі рэпетыцыі, давалі парадкі, дапамагалі адабраць і ўключыць у рэпертуар лепшыя творы.

— Нашы песні любіў слухаць мастак Лявон Барзна, — успамінаюць у вёсцы. — У яго тут родзічы жылі, і ён часта прыязджаў да нас. Бывала, стаіць ціхенька пад акном, каб не перашкаджаць нам, слухае і запісвае. «Малайці, — пахваліць потым, — хораша спяваеце». І поцілкамі нашымі цікавіўся, і касцюмамі, і як вяселле гуляе або радзіны. Гаварыў, што для работы яму ўсё гэта спатрэбіцца.

...У Ліду я вярталася на другі дзень раніцай. Разам са мной да аўтобуса зноў ішлі Таня і Наташа. Яны спяшаліся ў школу.

Д. ЧАРКАСАВА.

НА ЗДЫМКУ: ткачыкі вёскі Збляны на берэзе Нёмана.
Фота В. ДУБІНКІ.

Стог складаюць жанкі ля дарогі
На манер, як хаты сабе рабілі:
Выбралі спачатку месца доўга,
Накідалі пад ніз маладога

рабінніку.

Затым ідзе падрабязнае апісанне работы, танцаў і спеваў стомленых жанчын. І канцоўка — усмешлівая, мілая: маці Едзе дадому — аглядаецца доўга, Жураўліным крыкам рыпачь

калёсы.

Паставілі жанкі стог ля дарогі —

Атрымаўся косы.

І пра бацьку добра:

Скрыпнуў бацька дзюрыма

І мяжю пайшоў за гароды.

І круглая Зямля ў яго перад

вачыма —

Як самая вялікая ўзнагарода.

...Казаў, каб знайшоўся лекар

дастаць з яе старыя асколкі,

Як самому бацьку нядаўна ў раёне...

Адзін верш Уладзіміра Лісіцына заканчваецца зваротам да Беларуса:

Я — твой боль і я — твае пакуты.

Я — тваё жывое бусляня.

Бусляня, якое «знайшлі» па той бок жыцця і якое смерць напалкала на самым узлёце.

Р. БЯРОЗКІН.

БАЛЕТМАЙСТРЫ

ДЛЯ СЯЛА

Гоман маладых галасоў сустрэў мяне пры ўваходзе ў Гродзенскае культурна-асветнае вучылішча. Некалькі дзяўчат узрушана абмяркоўваюць прайшоўшыя заняткі; хлопцаў з акардыонам прыладзіўся ў адным з холаў, ціхенька іграючы нейкую мелодыю. Я прыслушаўся... «Ты мне вясною прыснілася!» — выводзіў музыкант.

Я хадзіў па класах і рэпетыцыйных залах, заглядаў у тэхнічныя кабінеты і канцэртную залу, стараючыся атрымаць уяўленне, як рыхтуюць спецыялістаў для культурна-асветнай работы. У вучылішчы 65 добра аснашчаных вучэб-

ных аўдыторый, рэпетыцыйныя класы, канцэртная зала на 600 месца, а галоўнае — выдатныя выкладчыкі. Яны вучаць юнакоў і дзяўчат методыцы клубнай работы, умённю абыходзіцца з кіна- і фотаапаратурай, з гуказапісваючымі і ўзнаўляючымі ўстаноўкамі, выкладаюць ім бібліятэчную справу.

Навучэнцы, як правіла, спецыялізуюцца па аднаму з напрамкаў: тэатральнаму, харавому, танцавальнаму, народных музычных інструментаў.

Сярод выпускнікоў вучылішча — вядомыя ў рэспубліцы артысты: Лілія Давідовіч — заслужаная артыстка БССР, актрыса тэат-

ра імя Я. Купалы; Ларыса Ляшэнка — заслужаная дзеяч культуры БССР, балетмайстар народнага ансамбля «Нёман» і іншыя. Сотні спецыялістаў для Гродзеншчыны і Брэстчыны падрыхтавала вучылішча за 27 гадоў работы.

НА ЗДЫМКАХ: Гродзенскае культурна-асветнае вучылішча; на занятках аркестра народных інструментаў; навучэнец танцавальнага аддзялення Міхаіл ЦІМАШЭНКА; выпускнікі вучылішча Ганна ШАБАН і Віктар БАГУШЭВІЧ у спектаклі па матывах драмы А. Пушкіна «Барыс Годуноў».

Тэкст і фота
Я. КАЗЮЛІ.

КАМЯНІ НА ПАЛЯХ

Гравій, валуны, што сустракаюцца ў Беларусі, — перш за ўсё старажытныя ледавіковыя адкладанні. Але раскіданы, аголены яны не ўсюды. Есць раўнінныя мясціны, дзе іх няма.

Некалі густа ўсыпаных камянямі палі былі першай прыкметай беднасці. Колькі такіх раёнаў было на Беларусі ў мінулым!

На ўзбочыне дарогі, што вядзе ў Камень, — адно з самых вялікіх сёл на Валожыншчыне — сотнямі ляжаць рознакаляровыя валуны. Вывезены яны з бліжэйшых палёў і сенажацей.

Старыя людзі расказваюць, што ў ваколіцах некалі былі такія ўгоддзі, што іх, наогул, кідалі.

Ніхто ў Камені вялікіх надзелаў не меў, але і пры такім становішчы некаторыя людзі адмаўляліся ад сваёй зямелькі. Сіл не хапала, каб давесці яе да ладу.

Таму не дзіўна, што ў Камені памятаюць старое народнае паданне, быццам камяні растуць.

Шмат намаганняў прыкладаюць у саўгасе імя Маякоўскага, каб ачысціць пашу, палеткі, лугі. Самыя буйныя валуны даўно ўжо звезены. А вось над малымі б'юцца кожны год.

Развезаны міф і аб тым, што зямля тутэйшая бедная. Ачысціўшы поле, добра апрацаваўшы і падкарміўшы яго, тут вырошчваюць звыш 30 цэнтнераў збожжа з гектара.

А які лёс дзесяткаў кубаметраў звезеных камянеў? Іх выкарыстоўваюць як мясцовы будаўнічы матэрыял. Вывозяць камяні з тэ-

рыторыі саўгаса і будаўнічыя арганізацыі Мінска, Валожына.

Тры гады назад прыехалі ў Камень архітэктары і мастакі з асаблівым заданнем: сабраць камяні для мемарыяла, які ўзводзіўся ў суседнім Дзяржынаве, на радзіме Фелікса Дзяржынскага. Частка сабраных у Камені валуноў была выкарыстана на аднаўленне падмуркаў (усе збудаванні на хутары Дзяржынава ў вайну былі спалены фашыстамі), а астатнія пайшлі на афармленне алей, двара. Праўда, самы вялікі валун так і застаўся ляжаць на гары непадалёку ад фермы. Пры ўсім жаданні перавезці яго куды-небудзь амаль немагчыма. Даўжыня валуна каля трох метраў, вышыня надземнай часткі — каля двух.

Сваімі памерамі і формамі ён нагадвае воз. А шчыліны на яго баках ствараюць уражанне, нібыта ён вярочкамі скручаны.

Бытуе легенда аб тым, як з'явіўся камень... Вёз аднойчы селянін воз сена ды такі вялікі, што пад гарою худы конік спыніўся. Гаспадар як ні лупіў яго, жывёліна — ні з месца. Тады селянін вазьмі ды скажы: «Ах, каб ты каменем стаў!» І тут раптам конь нібы чароўных сіл набраўся: воз лёгка ўскаціўся на гару. Тут конь зноў прыпыніўся. Гаспадар замахнуўся і... перад ім замест сена на возе вялікі камень з'явіўся.

Камянчане так і лічаць, што камень на гары даў назву іхняй вёсцы.

Л. ПРАКОПЧЫК.

СПОРТ

ДРУГІ ГОД ЗАПАР

У Рэспубліканскім шахматна-шашачным клубе адбыўся жаночы чэмпіянат Беларусі па стоклетачных шашках.

Перад апошнім турам лідзіравалі майстры спорту Людміла Ільіна і Алена Соркіна — па 7,5 ачка з 10 матчых.

Людміла Ільіна ва ўласцівым ёй агрэсіўным стылі правяла партыю супроць Ірыны Пашкевіч. Спачатку яна да-

білася вялікай пазіцыйнай перавагі, потым правяла камбінацыю, у выніку якой у яе аказалася лішняя шашка. Людміла заслужана перамагла.

Зусім інакш развіваліся падзеі ў партыі Алены Соркінай з Вольгай Герлоўскай. Усе спробы захапіць ініцыятыву і дабіцца перамогі разбіваліся аб стойкую абарону Герлоўскай. У выніку нічыя.

Званне чэмпіёнкі Беларусі другі год запар заваявала Людміла Ільіна. Яна выдатна правяла ўвесь турнір: атрымала шэсць перамог, зрабіла пяць нічых і не пацярпела ніводнага паражэння.

Адстаўшы ад пераможцы на паўачка, другое месца заняла Алена Соркіна.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44. ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-02-80, 33-03-15, 33-01-97.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 458.